

Donostia 2009: Una com les d'abans arribada d'Argentina, l'absurditat de totes les guerres en versió xinesa i després, a un altre nivell, tota la resta...

Iñaki Revesado

Com no podia ser d'una altra manera, la crisi present en tot els àmbits de la vida s'havia de fer notar també en l'edició del festival més costós de tots els que es fan a Espanya, que es finança majoritàriament amb doblers públics. Així, a l'igual que ja havia passat en alguna altra ocasió, el festival ha durat només nou dies, en lloc dels deu habituals. Tret d'aquest petit detall, després d'aquest dies a Donostia cal demanar-se: Crisi?, però quina crisi? Ja el primer dia en què es varen posar entrades a la venda les xifres respecte de l'edició passada s'incrementaren considerablement, fins al punt que passats només uns quants minuts ja hi havia moltes pel·lícules les entrades per a les quals s'havien exhaurit.

Aquest festival té dues complicitats imprescindibles: una ciutat entregada a l'esdeveniment, que omple les sales a qualsevol hora, i un bon grapat de noms (de realitzadors majoritàriament) que continuen fidels a l'equip dirigit per Mikel Olaciregi i que vénen a Donostia a presentar les seves últimes obres. Així, ben bé podem dir que el que passa a la ciutat basca a final de setembre, més que un festival, és una festa: la festa del cinema.

La cursa per la Concha

Inauguració fallida

Un parell gros de noms formaven part de la secció competitiva. A priori és un bon senyal, però tots sabem que això tampoc no és garantia de res. Atom Egoyan resultava una aposta seductora per començar la competició. Cineasta inquietant com pocs, compta per èxits la seva filmografia, fins que ha fet *Chloe*, un treball que el miris com el miris sembla més propi d'un telefilm de sobretaula. On ha quedat l'atmosfera inquietant a què ens té habituats el cineasta canadenc? On són els personatges turmentats, les imatges poderoses, les històries críptiques... Per què de cop Egoyan canvia tot això per una història patètica de gelosia barata, adornada amb una psicòpata infantilment previsible i introduint per a l'escàndol (escàndol?, quin escàndol?) unes escenes de lesbianisme més pròpies d'un videoclip? Com gosa fer tot això, en un material que prometia, a una actriu sempre poderosa com és Julianne Moore? Una ginecòloga sospita que el seu home, un professor prestigiós, té aventures amb les seves alumnes. Incapaç de seduir el seu home, contracta els serveis d'una jove prostituta. La dolça i tendra professional mostrarà tot d'una caires imprevisibles... Malament. Francament, molt malament.

Vive la France!

Le refuge

O això sembla que ens volia fer creure l'organització del festival. De fet, a més de dedicar tota una secció (La Contraola) al nous realitzadors francesos, eren tres les pel·lícules netament franceses que es projectaven en la competició (a més de participar en la producció d'altres títols). Però, *damage!* Per més que l'organització cridàs «Vive la France!», el públic difícilment podia acompanyar els crits victoriosos. Gran decepció amb *Hadewijch*, de Bruno Dumont. Una veritable llàstima, quan era un dels realitzadors de qui més es podia esperar (el 1999 va realitzar *L'Humanité*). N'és la protagonista una jove de 20 anys de bona família, Céline, que ha trobat en l'amor a Déu el sentit per viure. És tan gran la seva disposició que fins i tot la mare superiora del convent on mira de fer els vots per lliurar la seva vida a Déu li recomana sortir al món i reflexionar des de fora dels murs del convent sobre el seu futur. Tot el que té lloc des de llavors, en la seva vida civil, resulta tan difícil de creure que la pel·lícula arriba a crisar: és possible que hi hagi qualcú que visqui en una mansió a la vorera del Sena en un decorat similar al del palau de Versalles? Qualcú es pot arribar a creure l'escena en què coneix Yassine? No hi ha altres arguments més profunds que posin en relació les dos grans religions monoteistes, la cristiana i la musulmana? Realment calia desplaçar-se a Palestina per rodar unes escenes tan absurdes? Per si això no fos suficient, i sense revelar res del desenllaç, calia que Céline tornàs al convent després de l'explosió al metro de París? L'aposta podria haver estat valent. Hauria estat una magnífica oportunitat per fer un retrat d'una part (petita, però una part al cap i a la fi) de la joventut que ha trobat en la religió les respostes, que té en la fe la seva força més inqüestionable. Però en lloc d'això estam davant d'un film quasi d'aventures, això sí, tintat de reflexions teològiques. Però di-

rem tota la veritat i serem justs. Una bona part de la premsa internacional ha considerat que aquesta era la millor pel·lícula projectada en el festival. Molta mala sort ha tingut *Making Plans for Léna* (*Non, ma fille, tu n'iras pas danser*), de Christohe Honoré, que ha rebut xiulets i escridassades en les projeccions tant per a la premsa com per al públic. El film és el retrat d'una família mitjana en la França actual, centrat en el personatge de Léna, la filla gran, divorciada i amb dos fills, que està totalment perduda i no és capaç d'agafar el timó que doni rumb a la seva vida. La resta de la família (inclòs el seu exespòs) són només una excusa per mostrar la manca de maduresa del personatge de Léna. En el film es plantegen assumptes molt presents en la societat actual: la manca de maduresa de les persones ja adultes, la dificultat de conciliar la vida familiar i laboral, la càrrega moral que suposa per a una dona atorgar la custòdia dels fills a l'home, la solitud en què creixen els al·lots amb uns pares que encara recorren camí per madurar. Tot plegat acaba en el mateix punt en què comença, i Léna continua sense creure en ella mateixa sense que sapiguem ben bé per què, però al llarg del metratge assistim a alguns episodis de la seva vida que ens en donen almanco algunes pistes. Léna està interpretada per Chiara Mastroianni, que en la roda de premsa va comentar que efectivament se sent sempre posada a prova tenint els pares que té (és filla de Marcello Mastroianni i Catherine Deneuve), però en qualsevol cas, amb aquest treball, la prova queda superada, ja que la seva és una brillant interpretació. En un nivell igualment tebi podem situar la tercera proposta gala del festival, *Le refuge*, del prolífic François Ozon. Estam novament davant del retrat d'una dona jove, Mousse, que perd el seu al·lot per una sobredosi que també hauria d'haver acabat amb la vida d'ella. Miraculosament, ella se salva, i quan desperta rep la notícia que està embarassada. S'allunya de París i es refugia en una casa de la costa basca francesa. Allà rep la visita del germà del seu al·lot. Allò que en principi serà una visita incòmoda, acaba essent el refugi afectiu que l'ajudarà a continuar amb l'embaràs i a il·lusionar-se novament per la vida lluny de la droga. Si bé no ens trobam amb el millor Ozon, la pel·lícula es veu amb comoditat, empena per uns diàlegs molt ben construïts i molt ben interpretats per la parella protagonista.

Sempre hi ha pel·lícules que bé valen un festival

El dia en què aquesta premissa es rompi, mal assumpte. Perquè encara que el ritme de visió de pel·lícules arriba a cansar i a desorientar, sempre despunten algunes meravelles que són com petits contrapunts que marquen les referències. A hores d'ara ja tots deuen haver tingut l'oportunitat de ser espectadors agraïts d'*El secreto de sus ojos*, de Juan José Campanella, en què assistim a un reci-

tal interpretatiu de Ricardo Darín. Quina pel·lícula més ben feta! El descobriment d'uns fets que es desenvoluparen més de 20 anys abans i que havien quedat quasi oblidats entre el munt d'expedients d'un jutjat de Buenos Aires serà l'ajuda perquè un oficial del jutjat acabat de jubilar tingui tema per a la nova faceta que vol començar com a novel·lista. Jugant entre passat i present, Campanella combina perfectament els dos temps narratius, i aconsegueix que l'espectador no perdi ni el fil ni la tensió en cap de les dues narracions que, per força, formen part de només una història que entronca perfectament. Estam davant una pel·lícula clàssica, amb les millors accepcions del terme, que arriba a commoure pel bon treball de tot l'equip (a més del guió, del muntatge i dels actors, és remarcable el treball d'il·luminació, de fotografia, d'ambientació...). I ja que parlem de commoure, no ho fa manco *City of Life and Death*, del xinès Lu Chuan.

Rodada en un impecable i apropiat blanc i negre, el film conta la destrucció el 1937 de l'antiga capital de Xina, Nanjing, per les tropes japoneses. És cert que ja s'han fet moltes pel·lícules bèl·liques; és cert que cada país té els seus traumes per contar; és cert que commoure l'espectador amb imatges d'afusellaments, de violacions, de cossos mutilats no és tasca difícil. Però, que bé que està feta aquesta pel·lícula. La primera part, amb la caiguda de la ciutat i la lluita cruenta, està rodada amb una proximitat exemplar (recorda i molt una altra gran pel·lícula bèl·lica, *Saving Private Ryan* (*Salvar al soldado Ryan*, 1998), de Steven Spielberg); la mostra dels horrors no s'estalvia, però tampoc no és una violència gratuïta, de manera que acabam essent espectadors d'un petit tros de la història que malauradament es repeteix massa sovint. La caiguda de Nanjing no suposarà un alè per als seus habitants. El setge de la ciutat també és una suc-

cessió d'excessos per part de les tropes invasores. Si en la primera part assistim al dolor momentani i a l'horror a cop de tret i de granada, en la segona part observam el pànic en els ulls dels supervivents, exposats a qualsevol dels capricis dels guanyadors, que només treuen rèdit de la situació humiliant els vençuts. Enmig d'aquest horror hi ha un grup que lluita per mantenir l'ordre, per intentar que es respectin els drets dels presoners, per mirar de salvar les vides dels condemnats. També en aquesta part hem de citar el nom de Spielberg, ja que també trobam alguns paral·lelismes amb un altre film seu, *Schindler's List* (*La llista de Schindler*, 1993).

Amb una llum menor, però dignes també de figurar en aquest apartat de l'article, es troben *Blessed i Yo, también*. La primera és de la realitzadora australiana Ana Kokkinos i ens hi mostra un retrat parcial dels problemes que genera la manca de comunicació entre pares (millor hauríem de dir mares)

City of Life and Death

i fills. Narrada amb una estructura tan singular com poderosa, el film en la primera part conta uns fets episòdics en la vida d'una sèrie de fills d'edats diverses. Els mateixos episodis són contats després, en la segona part, des de la perspectiva de les mares. Si bé en algun dels episodis tenim la sensació d'estar davant històries un poc exagerades, la resolució de totes acaba per deixar una sensació de veritat poc habitual. Film molt recomanable per a qualsevol que tingui el títol de pare o mare. En aquestes altures ja deveu haver pogut veure *Yo, también*, dels andalusos Álvaro Pastor i Antonio Naharro. Si bé no estam davant un film extraordinari, és impossible no connectar amb simpatia amb aquesta història tan petita com entranyable, impecablement interpretada, valenta, curiosa, arriscada i sobretot divertida. Segurament tindrà la sort de convertir-se en la sorpresa cinematogràfica nacional de la temporada i de ben segur que s'acabarà fent un lloc en les nominacions als Goya. Amb uns diàlegs enginyosos i magistralment interpretats, els realitzadors han sabut guanyar-se l'estimació del públic per una història que hauria pogut ser totalment minoritària.

Diversitat oriental

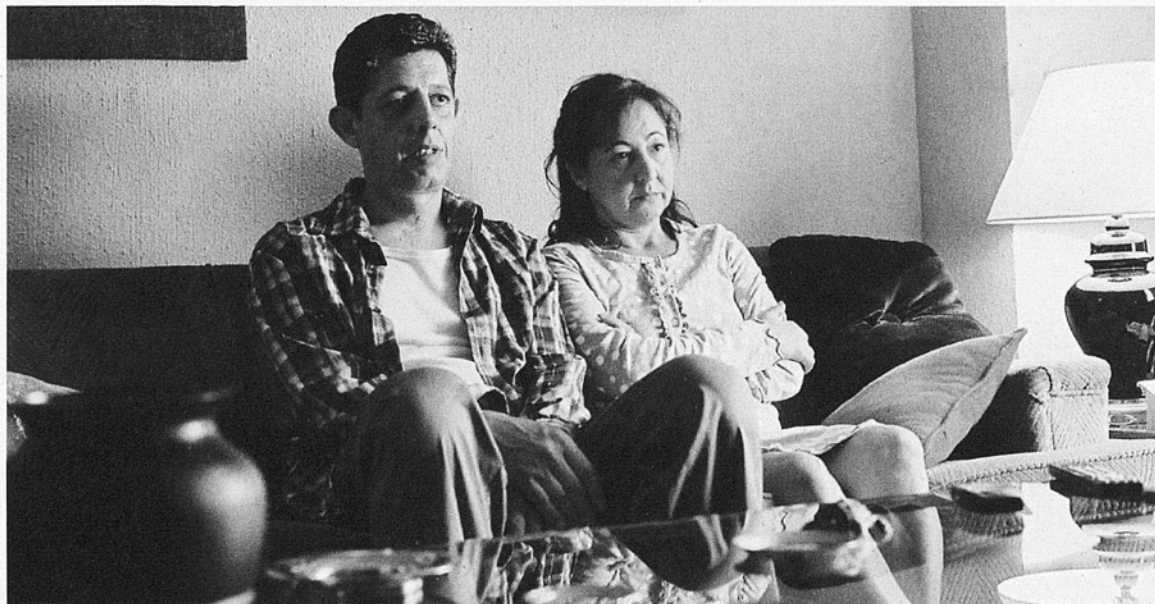
A més de la cinta xinesa ja esmentada, de Corea s'ha presentat *Yeong-do Da-ri*, un film de Jeon Soo-il per oblidar al més aviat possible, i d'Iran, *Keshzar haye sepid*, de Mohammad Rasoulof, típica llegenda, conte popular o anècdota simpàtica basada en el viatge de Rahmat amb l'encàrrec de recollir les llàgrimes de les persones que ploren. El film no dona més que el que hem dit en la breu descripció argumental. Segurament podria haver estat un fantàstic curt, però finalment ens trobam davant un llarg i repetitiu film de 90 minuts escassos. Molt més interessant però igualment excessiva en la durada és *11'e 10 kala*, de la turca Pelin Esmer. N'és el protagonista un senyor gran que

col·lecciona de tot, encara que té especial predilecció pels diaris. Ca seva és un magatzem pel qual resulta difícil moure's, si bé tot guarda un ordre mil·limètric. Aquesta podria ser també la història d'un net i polític malalt amb síndrome de Diògenes. La seva personalitat té el contrapunt del senyor que fa de porter a la seva finca, gens amable amb el passat i amb els records i que cerca la manera d'assolir una vida més còmoda per a ell i la seva família. El que en principi és una simpàtica amistat, aviat esdevé una relació en què el porter s'aprofita de la bonhomia i la confiança del vell per vendre algunes de les coses que tants d'anys ha guardat i que amb el pas dels anys han aconseguit cert valor. Una espècie de confrontació entre el món modern i les tradicions que acusa una durada excessiva.

Algunes altres coses

No vaig combregar gens amb l'anterior treball de Javier Rebollo (*Lo que sé de Lola*) i igual de poc m'ha convençut *La mujer sin piano*. Reconec la particularitat de l'univers del realitzador i també la necessitat que es facin pel·lícules de tot tipus, però allargar 95 minuts allò que es podria haver contat només en 10 acaba per semblar una presa de pèl. Respecte d'aquest realitzador, he de dir que som tan defensor dels seus curts com detractor de les seves pel·lícules de llarga durada. La participació espanyola s'ha completat amb el primer film de ficció d'Isaki Lacuesta, *Los condenados*. Interessant retrobada d'uns revolucionaris a la finca on anys enrere es va produir una tragèdia. El film parla de la dificultat de perdonar, del manteniment de la dignitat en moments límits, de la necessitat de deixar estar el passat i viure el present, de com els valors que per al pares eren irrenunciables no són més que absurdes quimeres per als fills. No ajuda gaire el film l'opció feta pel realitzador de no situar aquella acció passada en cap estat concret de Sud-amèrica ni en cap moment precís. Però la pel·lícula

La mujer sin piano

de Lacuesta ens regala una de les millors interpretacions vistes en tot el Festival. És una escena breu en què l'actriu espanyola Bárbara Lenie aguanta un pla fix d'uns deu minuts que bé valen tota una pel·lícula. No perdeu la pista al film i admireu el que ha estat capaç de fer una actriu, per cert, bastant poc aprofitada. Amb permís de *Yo, también*, l'altre treball més simpàtic ha estat *Get Low*, del realitzador dels Estats Units Aaron Schneider. Amb una interpretació magistral de Robert Duvall acompanyada de la sempre perfecta Sissy Spacek, el film promet molt més del que dona, però no per això deixa de ser realment agradable, tret d'una escena quasi final de discurs a l'americana que tant sembla agradar-los, però que resulta realment mala de digerir i sobretot impossible de creure. Per acabar les candidates a la Concha d'Or, ens falta parlar de *This is Love*, de l'alemany Matthias Glasner. Dos homes alemanys es dediquen a cercar nins i nines asiàtics que són víctimes de l'explotació sexual per dur-los a Europa a canvi d'una bona quantitat de doblers i col·locar-los en bones famílies cansades de l'espera dels tràmits interminables de l'adopció il·legal. Hi entren en conflicte molt de temes. En principi, és difícil censurar el treball que fan, ja que d'alguna manera miren d'arreglar la vida dels infants, però, és clar, a canvi de doblers... La cosa es complica quan un dels dos negociants es nega a lliurar una de les nines perquè d'alguna manera sent una predilecció especial per ella. La nina, assedegada d'amor i tendresa, fa tot el possible per no separar-se del seu benefactor, però la convivència entre ells dos es fa complicada i els aboca a un terrible desenllaç. Per moments és un film notable, però també hi ha alguna cosa que no acaba de convèncer.

En favor de Trueba

Dins la secció oficial, però fora de concurs, ha participat Fernando Trueba. Caldria demanar-se que ha fet el realitzador a la majoria de la premsa nacional perquè aquesta es carregui sense miraments *El balie de la Victoria*. Segurament no estem davant del millor dels seus films, però basta deixar-se dur per aquesta història quasi naïf per gaudir de la bonhomia i la humilitat d'uns personatges que volen per damunt de tot donar-se una segona oportunitat. De totes maneres, segurament el mal gust de boca que degué quedar al realitzador després de crítiques tan ferotges se li deu haver passat quan els seus companys acadèmics l'han triat per representar Espanya en la propera edició dels Oscars.

Les complicitats de què parlàvem...

Al marge de la secció oficial, no podem deixar de parlar d'una altra secció que any rere any ha guanyat envergadura fins a convertir-se gairebé en un festival paral·lel de cinema llatí. Parlem de la secció Horizontes Latinos, en la qual hem pogut comprovar com no deixa d'augmentar la nòmina

Yo, también

de realitzadors interessants en la zona sud d'Amèrica. Entre totes les obres vistes sobresurt un film tan gegant com el seu propi nom, *Gigante*, del realitzador argentí Adrián Biniez, el qual la cartellera palmesana ha regalat tot just una setmana.

Zabaltegi com sempre ha estat la secció on han tingut cabuda totes les complicitats de què parlàvem i amb les quals la direcció del Festival aconsegueix any rere any omplir d'interès cada edició: Quentin Tarantino (amb Brad Pitt), Terry Gilliam, Bahman Ghobadi, Jim Jarmusch, Ang Lee o Woody Allen són alguns dels noms que han vingut amb els seus treballs. En cap d'aquests casos hem trobat cap joia, tal vegada, el més destacable és el treball de l'iranià i la seva visió d'un Iran actual en *Nadie sabe de gatos persas*. Fora dels noms coneguts, a la secció Zabaltegi s'han exhibit tres treballs la pista dels quals cal no perdre: *London River*, de Rachid Bouchareb; *Precious*, de Lee Daniels, i *Le jour où Dieu est parti en voyage*, de Philippe Van Leeuw.

Palmarès oficial

Finalment, cal dir que el jurat ha fet una tria que ha comptat amb el suport quasi general, com també ha estat general el fet de considerar imperdonable que no s'hagi fet un forat al film de Campanella *El secreto de sus ojos*.

Concha d'Or a la millor pel·lícula: *City of Life and Death*, de Lu Chan (Xina).

Premi especial del jurat: *Le refuge*, de François Ozon (França).

Concha de Plata al millor director: Javier Rebollo, per *La mujer sin piano* (Espanya- França).

Concha de Plata a la millor actriu: Lola Dueñas, per *Yo, también* (Espanya).

Concha de Plata al millor actor: Pablo Pineda, per *Yo, también* (Espanya).

Premi del jurat a la millor fotografia: Cao Yu, per *City of Life and Death*. ■